

Іванов Юрій Анатолійович
доктор юридичних наук, доцент
Національна академія Служби безпеки України
Ivanov Yurii
Doctor of Legal Sciences, Associate Professor
National Academy of the Security Service of Ukraine
ORCID: 0000-0003-4901-5337

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-1-9605

ПРАВОВА ОСНОВА РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

THE LEGAL BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL CRITICAL INFRASTRUCTURE PROTECTION SYSTEM IN UKRAINE

Анотація. Вступ. Попри незаперечну необхідність та важливість побудови в Україні національної системи захисту критичної інфраструктури, цей процес виявився доволі складним і тривалим. Однак принаймні у площині законодавства відповідні дії державою уже загалом реалізовані. У зазначеній сфері сформовано певний нормативний масив, який варто проаналізувати та з'ясувати компоненти, котрі потребують подальшого вдосконалення або доповнення.

Мета. Метою дослідження є з'ясування стану формування правової основи функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури в Україні, виявлення недоліків та прогалин.

Результати. Під час повномасштабної війни процес розбудови в Україні національної системи захисту критичної інфраструктури суттєво прискорився. Введено в дію базовий для цієї сфери правовідносин законодавчий акт – Закон України «Про критичну інфраструктуру». Врешті-решт окреслилася організаційна структура зазначеної системи. Нормативно визначено механізм формування складу критичної інфраструктури, що є відправною точкою належної організації її захисту.

Водночас, окремі положення Закону України «Про критичну інфраструктуру» потребують корегування та імплементації. Питання уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури вирішено законодавцем лише на тимчасовій основі, а остаточне його унормування відкладено на поствоєнний період. Також з моментом припинення воєнного стану пов'язується й перехід до повноцінного функціонування у штатному режимі реєстру об'єктів критичної інфраструктури.

Внаслідок ще до непоследовного процесу формування в Україні національного законодавства про критичну інфраструктуру та її захист виникли й зберігаються певні його неузгодженості зі сформованим раніше нормативним масивом у дотичних сферах правового регулювання, зокрема, у сфері кібербезпеки. Причому окремі з проблемних питань стосуються не лише суто формальної невідповідності термінології, що також, безперечно, потребує уваги, а й загалом методологічних вад застосування у вітчизняному правовому полі поняття «критична інфраструктура» й похідних від нього.

Загалом проблематика, пов'язана з вітчизняною критичною інфраструктурою та її захистом, потребуватиме у подальшому відповідного переосмислення з урахуванням уроків воєнного часу й з'ясованої на практиці дійсної градації значущості тих чи інших об'єктів і секторів.

Перспективи. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на дослідження проблематики оптимізації національної системи захисту критичної інфраструктури у контексті досягнення її максимальної сумісності та придатності до ефективної взаємодії з відповідними європейськими організаційно-правовими механізмами.

Ключові слова: критична інфраструктура, критична інформаційна інфраструктура, національна система захисту критичної інфраструктури, правова регламентація захисту критичної інфраструктури.

Summary. Introduction. The formation of the national system for the protection of critical infrastructure in Ukraine has been going on for a number of years and is progressing with certain pauses and obstacles. The corresponding normative base is gradually accumulating, which needs to be generalized and systematized in order to identify gaps, inconsistencies and other

problems that need to be solved. The above actualizes the need for a scientific and theoretical analysis of legal regulation in this extremely important area.

Purpose. The purpose of the study is to clarify the state of formation of the legal basis for the functioning of the national system of critical infrastructure protection in Ukraine, to identify shortcomings and gaps.

Results. During the full-scale war, the process of building a national system for the protection of critical infrastructure in Ukraine significantly accelerated. The basic legislative act for this area of legal relations – the Law of Ukraine «On Critical Infrastructure» – has been put into effect. This system was at last institutionalized. The mechanism for forming the composition of critical infrastructure, which is the starting point for the proper organization of its protection, has been normatively determined and put into operation.

At the same time, certain provisions of the Law of Ukraine «On Critical Infrastructure» require correction and implementation. The issue of the authorized body in the field of critical infrastructure protection was resolved by the legislator only on a temporary basis, and its final settlement was postponed until the post-war period. Also, the transition to the full functioning of the registry of critical infrastructure objects is associated with the termination of martial law.

As a result of the somewhat inconsistent process of formation of national legislation on critical infrastructure and its protection in Ukraine, certain inconsistencies arose and persist with the previously formed normative array in relevant areas of legal regulation, in particular, in the field of cyber security. Moreover, some of the problematic issues concern not only the purely formal inconsistency of the terminology, which also undoubtedly needs attention, but also generally methodological flaws in the application of the concept of «critical infrastructure» and its derivatives in the domestic legal field.

In general, the issues related to domestic critical infrastructure and its protection will require a further appropriate rethinking, taking into account the lessons of wartime and the real gradation of the importance of certain objects and sectors, which has been clarified in practice.

Discussion. Further research can be aimed at researching the optimization of the national critical infrastructure protection system in the context of achieving its maximum compatibility and suitability for effective interaction with the relevant European organizational and legal mechanisms.

Key words: critical infrastructure, critical information infrastructure, national system of critical infrastructure protection, legal regulation of critical infrastructure protection.

Постановка проблеми. Попри незаперечну необхідність та важливість побудови в Україні національної системи захисту критичної інфраструктури, цей процес виявився доволі складним і тривалим. Однак принаймні у площині законодавства відповідні дії державою уже загалом реалізовані. У зазначеній сфері сформовано певний нормативний масив, який варто проаналізувати та з'ясувати компоненти, котрі потребують подальшого вдосконалення або доповнення.

Аналіз досліджень та публікацій. У розробленні проблематики критичної інфраструктури та її захисту вагомий внесок зробили передусім такі науковці, як Д. С. Бірюков [1], Д. Г. Вобро [2], В. П. Горбулін [3], О. П. Єрменчук [4], С. І. Кондратов [5], О. М. Суходоля [6] та ін. Водночас, при достатньо глибокому обґрунтуванні різних теоретичних і прикладних аспектів розбудови в Україні системи захисту критичної інфраструктури, комплексний аналіз стану правової регламентації її функціонування на сучасному етапі не проводився.

Метою статті є з'ясування стану формування правової основи функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури в Україні, виявлення недоліків та прогалин.

Виклад основного матеріалу. Правова регламентація захисту критичної інфраструктури охоплює принаймні три основні взаємопов'язані компоненти:

Перша — нормативне визначення критичної інфраструктури як такої, формування її секторів

та підсекторів, а також безпосередньо переліку об'єктів, котрі підлягають захисту;

Друга — унормування організаційного механізму системи захисту;

Третя — нормативне закріплення компетенції суб'єктів системи захисту.

Ретроспективний аналіз процесу становлення системи захисту критичної інфраструктури в Україні засвідчує його певну специфічність, яка полягає насамперед у неодноточному й почасти непослідовному формуванні окреслених компонент правової регламентації. Щоправда схвалена КМУ в 2017 році Концепція [7] містила цілком зрозумілу й комплексну дорожню карту, однак практична її реалізація виявилася складною й довготривалою.

Основним каменем спотикання стало розроблення й прийняття базового Закону України «Про критичну інфраструктуру» [8], який, як відомо, був введений в дію лише 15 червня 2022 року. Як наслідок — протягом тривалого часу накопичення відповідного нормативного масиву відбувалося нелінійно, навіть хаотично, з порушенням принципу «від загального до особливого». Так, зокрема, нормативне закріплення поняття «об'єкт критичної інфраструктури» вперше з'явилося у Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», предмет регулювання якого є доволі вузькоспеціалізованим. Це було продиктовано виключно потребами визначення

базового для вказаного закону поняття — «об’єкт критичної інформаційної інфраструктури». Також на підставі й для потреб реалізації положень цього закону були прийняті підзаконні акти, котрі унормували порядок ідентифікації об’єктів критичної інфраструктури загалом (постанова КМУ № 1109 від 9 жовтня 2020 року [9]) й у банківській системі (постанова Правління НБУ від 30.11.2020 р. № 151 [10]). Однак про формування цілісної загальної правової бази системи захисту критичної інфраструктури на тому етапі не йшлося. Запровадження поняття об’єктів критичної інфраструктури й визначення їх переліку відбулося виключно для потреб національної системи кібербезпеки. Показово, що у Положенні про визначення об’єктів критичної інфраструктури в банківській системі України, затвердженому згаданою постановою Правління НБУ, й досі зазначено, що його розроблено відповідно до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» з метою врегулювання питань кіберзахисту в банківській системі України, хоч на тепер сфера його застосування є насправді значно ширшою.

Згодом в Законі України «Про критичну інфраструктуру» поняття «об’єкт критичної інфраструктури» отримало інше визначення, а із Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» законодавець його вилучив. Так само з останнього було вилучено й ті положення, котрі окреслювали види підприємств, установ та організацій, які можуть бути віднесені до об’єктів критичної інфраструктури. Натомість застосовано відповідні відсылні норми до акту законодавства, котрий відтак став базовим у даній сфері нормативного регулювання.

Попри вказані заходи щодо узгодження законодавства про критичну інфраструктуру та про кібербезпеку, дотепер зберігаються певні невідповідності й паралельне неідентичне визначення окремих понять. Так, у чинному Порядку формування переліку об’єктів критичної інформаційної інфраструктури, затвердженому постановою КМУ від 9.10.2020 р. № 943 [11], застосовується термінологія, котра неповністю збігається із тлумаченням аналогічних термінів у Законі України «Про критичну інфраструктуру», а посилання на цей законодавчий акт у вказаному документі взагалі відсутнє.

Торкаючись більш фундаментальних аспектів, варто звернути увагу на змістове співвідношення визначеного Законом України «Про критичну інфраструктуру» терміну «об’єкти критичної інфраструктури» й визначеного Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» терміну «об’єкт критичної інформаційної інфраструктури»:

«об’єкти критичної інфраструктури — об’єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки,

національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам»; «об’єкт критичної інформаційної інфраструктури — комунікаційна або технологічна система об’єкта критичної інфраструктури, кібератака на яку безпосередньо вплине на стале функціонування такого об’єкта критичної інфраструктури».

Очевидно, що позначені цими термінами поняття не співвідносяться як загальне й особливе. Тобто об’єкти критичної інформаційної інфраструктури не є різновидом об’єктів критичної інфраструктури, не складають її окремий сектор, як це вбачається при формально-логічному співставленні двох термінів. У дійсності об’єкти критичної інформаційної інфраструктури є структурними компонентами об’єктів критичної інфраструктури, а саме — їх комунікаційними або технологічними *системами*, які можуть бути ідентифіковані на об’єктах будь-яких секторів. Водночас і самі об’єкти критичної інфраструктури, як впливає із наведеного вище визначення, також можуть бути, з-поміж іншого, й певними *системами*, що створює передумови для колізій щодо їх ідентифікації як об’єктів критичної інфраструктури або як об’єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Введення в дію Закону України «Про критичну інфраструктуру» мало наслідком низку змін у чинному законодавстві. Однак окремі важливі аспекти залишилися поза увагою законодавця. Так, зокрема, у диспозиції частини другої статті 259 Кримінального кодексу України вживається термін «критично важливі об’єкти інфраструктури», задля тлумачення змісту якого примітка зазначеної статті відсилає до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», з якого цей термін наразі вже вилучено. У такий спосіб законодавець ліквідував недоречну неоднозначність термінології, оскільки раніше у вказаному законі з незрозумілою метою як рівнозначні позиціонувалися два терміни — «критично важливий об’єкт інфраструктури» й «об’єкт критичної інфраструктури». Відтак залишився єдиний термін «об’єкт критичної інфраструктури», для з’ясування значення якого частина друга статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» містить посилання на Закон України «Про критичну інфраструктуру». Таким чином, при практичному застосуванні згаданої вище норми частини другої статті 259 Кримінального кодексу України доведеться спочатку обґрунтовувати ідентичність термінів «критично важливий об’єкт інфраструктури» й «об’єкт критичної інфраструктури», що потребуватиме застосування юридично небездоганного прийому — посилання на вже виключену норму п. 16 частини першої статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

Законом України «Про критичну інфраструктуру» не охоплюються, звісно, усі аспекти законодавчого забезпечення функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури. Так, зокрема, поза межами сфери його застосування перебувають відносини щодо забезпечення кіберзахисту та кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури. У цьому важливому в умовах розбудови сучасного інформаційного суспільства сегменті має застосовуватись, насамперед, вже згадуваний вище Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Окрім того, відповідно до частини другої статті 3 Закону України «Про критичну інфраструктуру» особливості захисту та правового режиму об'єктів критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану, особливого періоду регулюються законами України «Про правовий режим воєнного стану», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» та «Про оборону України». При цьому слід звернути увагу на логічну неузгодженість між різними частинами вказаної статті. Так у частині першій ідеться про те, що цей Закон регулює відносини у сфері функціонування та захисту критичної інфраструктури в цілому та її об'єктів *у мирний час*. Виходячи з такого формулювання, можна зробити висновок, що у воєнний час, який є антиподом мирного часу, відносини у сфері функціонування та захисту критичної інфраструктури Закон України «Про критичну інфраструктуру» не регулює взагалі. Однак об'єктивно це не так. Комплексний аналіз його положень свідчить, що більшість із них за своєю сутністю і змістом є основною правовою регламентації функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури за будь-яких умов. Саме тому згадана вище частина друга аналізованої статті вказує на відповідні акти законодавства не як на такі, що підміняють собою базовий Закон України «Про критичну інфраструктуру», а на такі, що доповнюють його регулятивний вплив, врегульовуючи окремі особливості захисту об'єктів критичної інфраструктури з урахуванням специфіки тих чи інших правових режимів. На те саме вказує і практика: в умовах запровадженого в Україні з 24.02.2022 р. воєнного стану на виконання цього закону відбулося прийняття низки підзаконних нормативно-правових актів. Так, до прикладу, в липні 2022 року КМУ затвердив Порядок проведення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури [12], а в квітні 2023 — Порядок ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури, включення таких об'єктів до Реєстру, доступу та надання інформації з нього [13].

Поряд із зазначеним, Закон України «Про критичну інфраструктуру» потребує подальшого вдосконалення й імплементації. Так, зокрема,

у ньому вкрай важливе питання відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту критичної інфраструктури відображено лише у форматі максимально абстрактної відсильної норми (стаття 29). Зважаючи на це, законодавець зобов'язав уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури протягом року з моменту початку його діяльності підготувати відповідні зміни (пункт 11 прикінцевих та перехідних положень). Також низка інших положень ще потребує імплементації в законодавстві. Так, до прикладу, передбачені частиною другою статті 32 заходи, необхідні для практичної реалізації зобов'язання операторів критичної інфраструктури страхувати ризику настання кризових ситуацій, відтерміновано на три роки (п. 1 прикінцевих та перехідних положень), що зумовлено складністю організаційних й фінансових аспектів цього суперечливого питання, особливо в умовах триваючого повномасштабного російського військового вторгнення.

У сфері підзаконної нормативно-правової регламентації варто звернути увагу на тенденцію щодо поступового розширення нормативно визначеного переліку секторів критичної інфраструктури. Не заперечуючи загалом проти періодичного доповнення як переліку секторів критичної інфраструктури, так і переліку об'єктів у складі останніх, варто застеретти від надмірного захоплення цим процесом. Як відомо, ідея впровадження самого поняття «критична інфраструктура» концептуально полягає у тому, щоб виокремити найбільш життєво важливі для нормального функціонування держави та суспільства об'єкти й сфокусувати на їх захисті основні зусилля, а також ресурсне забезпечення. При цьому за основу береться той незаперечний факт, що у всіх державах (навіть у найбільш економічно розвинених) ресурси, котрі можуть бути спрямовані на убезпечення зазначених об'єктів від впливу загроз їхній стабільній діяльності, є завжди тією чи іншою мірою обмеженими. Тому існує альтернатива: або розпорощувати обмежені ресурси на надто широке коло об'єктів захисту, незважаючи на різницю у їх значущості, або зосередитись на чітко визначеному відносно невеликому переліку найбільш значущих з-поміж них. Практика засвідчила, що перший шлях є контпродуктивним, що, насправді, й стало свого часу поштовхом до появи концепції критичної інфраструктури як такої. Це, водночас, не означає, що склад критичної інфраструктури має бути статичним, визначеним раз і назавжди. Його, звісно, можна і потрібно корегувати, в тому числі в аспекті розширення, однак робити це слід лише за умови глибокого й всебічного обґрунтування таких змін та прогнозування їх наслідків.

Щодо формування організаційного механізму системи захисту критичної інфраструктури, то основною проблемою у цій царині стало визначення

відповідного уповноваженого органу, на який покладається здійснення функціонального управління цією системою. Законодавець не конкретизував статус цього органу, а лише в загальних рисах окреслив його компетенцію (частина друга статті 16 Закону України «Про критичну інфраструктуру»). Безпосередньо ж визначити уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури та затвердити положення про нього належало КМУ, що він і зробив своєю постановою від 12 липня 2022 року № 787. Відтак мала б бути утворена Державна служба захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України (далі — ДЗКІ) як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Щоправда набрання чинності зазначеним урядовим нормативно-правовим актом було відкладено до прийняття законодавчих змін, необхідних для забезпечення відповідного бюджетного фінансування.

Як видно із назви ДЗКІ, вона мала б стати державною інституцією, котра поєднувала б компетенцію одночасно в двох національних системах, — системі забезпечення національної стійкості й системі захисту критичної інфраструктури. Логіку такого підходу можна збагнути, звернувшись до змісту Концепції забезпечення національної системи стійкості, відповідно до якої національну систему стійкості спрямовано на забезпечення здатності держави і суспільства своєчасно ідентифікувати загрози, виявляти вразливості та оцінювати ризики національній безпеці, запобігати або мінімізувати їх негативні впливи, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після виникнення загроз або настання надзвичайних та кризових ситуацій усіх видів, включаючи загрози гібридного типу, але не обмежуючись ними [14]. Очевидно, що захист критичної інфраструктури має бути органічно інтегрованим у національну систему стійкості як найважливіша й невід’ємна компонента. У свою чергу, одним із базових пріоритетів у функціонуванні національної системи стійкості має бути безпека та захищеність об’єктів критичної інфраструктури. Водночас достатньо обґрунтованою видається позиція, висловлена у монографічному дослідженні О. Резнікової щодо недоцільності створення нових центральних органів виконавчої влади для забезпечення національної стійкості, «уникаючи зайвого розширення державного апарату, обмежившись уточненням повноважень або реформуванням вже існуючих державних структур» [15, с. 338].

Також питання щодо доцільності утворення та статусу відповідного уповноваженого державного органу було свого часу одним із найбільш дискусійних в науково-експертному середовищі й у ході роботи над проектом Закону України «Про критичну інфраструктуру». Навіть в тому його варіанті, який був прийнятий ВРУ й набрав

чинності як закон, при прискіпливому аналізі помітні наслідки непевності законотворців щодо цього важливого аспекту правової регламентації формування національної системи захисту критичної інфраструктури. Так, зокрема, у частині першій статті 13 зазначено, що КМУ «визначає уповноважений орган з питань захисту критичної інфраструктури України», а відповідно до частини третьої цієї ж статті «...створюється та функціонує уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України». Тобто одна частина статті передбачала, що уповноважений орган може бути визначений, імовірно з числа вже існуючих державних інституцій, а інша частина при цьому містила прямий припис такий орган утворити, не конкретизуючи однак при цьому суб’єкта, який це мав би зробити.

Зрештою вказана вище урядова постанова не набрала чинності й фактичного утворення нової державної інституції не відбулося. Після внесення у жовтні 2022 року відповідних змін до Закону України «Про критичну інфраструктуру» [16], згідно з п. 5–1 його прикінцевих і перехідних положень під час дії воєнного стану, а також протягом 12 місяців після його припинення чи скасування, повноваження уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України мають здійснюватися Державною службою спеціального зв’язку та захисту інформації України (Держспецзв’язку). З об’єктивних причин цей крок законодавця варто визнати цілком виправданим. Неможна не погодитись з тим, що під час війни утворення нових органів виконавчої влади щонайменше не на часі, адже це потребувало б значних фінансових ресурсів. Однак не лише матеріальний аспект став вочевидь визначальним у прийнятті такого рішення. Щоб нова інституція розпочала функціонування, недостатньо лише виділити для цього необхідні кошти. Багато часу було б витрачено на підбір персоналу, облаштування приміщень, налагодження технологічних організаційних процесів тощо, а воююча держава не може дозволити собі подібне зволікання. Тому цілком доречно використати наявні можливості існуючого державного органу, який до того ж вже протягом певного часу виконує функції уповноваженого стосовно критичної інформаційної інфраструктури.

Внесеними до прикінцевих і перехідних положень Закону України «Про критичну інфраструктуру» змінами, поряд із тимчасовим покладанням додаткових функцій на Держспецзв’язку, передбачено, що протягом дванадцяти місяців після припинення чи скасування в нашій державі воєнного стану КМУ належить визначити уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури (п. 5–2). При буквальному тлумаченні зазначеної норми очевидно, що, по-перше, питання створення нового державного органу у аналізованій сфері

з порядку денного знімається взагалі, по-друге, з настанням мирного часу передбачається визначення уповноваженого органу з числа вже існуючих державних органів, по-третє, уповноваженим органом не обов'язково має залишитися тимчасово визначена у цьому статусі Держспецзв'язку, хоч така можливість і не виключається. Вбачається, що вирішальним чинником майбутнього вибору має стати об'єктивне співставлення компетенції кожного із суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури з передбаченими Законом України «Про критичну інфраструктуру» функціями уповноваженого органу. Водночас покладання місії вибору саме на КМУ вочевидь обмежує коло «претендентів» лише підпорядкованими йому державними інституціями. Як наслідок — апріорі не розглядаються інші суб'єкти державного механізму. Тож вбачається, що у повоєнний період до цього питання слід повернутися на законодавчому рівні.

Питання нормативного закріплення компетенції суб'єктів системи захисту законодавець вирішив наступним чином: базовий Закон України «Про критичну інфраструктуру» окреслює її лише в загальних рисах, а натомість стаття 18 відсилає до спеціальних законів, якими регламентовано правові засади організації та діяльності тих чи інших державних органів. Зазначені органи поділяються на секторальні та функціональні, що й детермінує обсяг і зміст їхньої компетенції щодо захисту критичної інфраструктури. Слід зазначити, що на етапі роботи над законопроектом «Про критичну інфраструктуру» існував і його альтернативний варіант, в якому доволі детально прописувалися повноваження суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури. Однак від такого підходу відмовилися, що вбачається правильним, адже, по-перше, це дало змогу уникнути імовірних колізій у законодавстві, а по-друге, системне тлумачення й застосування норм, котрі визначають компетенцію певного суб'єкта, значно полегшується, якщо їх максимально згруповано, а не розпорошено у різних актах законодавства. Водночас, обраний законодавцем підхід висуває посилені вимоги до належної імплементації положень Закону України «Про критичну інфраструктуру», що наразі реалізовано далеко не повною мірою.

Викладене дає підстави для низки **висновків**. Під час повномасштабної російсько-української війни процес розбудови в Україні національної системи захисту критичної інфраструктури суттєво прискорився. Введено в дію базовий для цієї сфери правовідносин законодавчий акт — Закон України «Про критичну інфраструктуру». Врешті-решт окреслилася організаційна структура зазначеної системи. Нормативно визначено механізм формування складу критичної інфраструктури, що є відправною точкою належної організації її захисту.

Водночас, окремі положення Закону України «Про критичну інфраструктуру» потребують корегування та імплементації. Питання уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури вирішено законодавцем лише на тимчасовій основі, а остаточне його унормування відкладено на повоєнний період. Також з моментом припинення воєнного стану пов'язується й перехід до повноцінного функціонування у штатному режимі реєстру об'єктів критичної інфраструктури.

Внаслідок дещо непослідовного процесу формування в Україні національного законодавства про критичну інфраструктуру та її захист виникли й зберігаються певні його неузгодженості зі сформованим раніше нормативним масивом у дотичних сферах правового регулювання, зокрема, у сфері кібербезпеки. Причому окремі з проблемних питань стосуються не лише суто формальної невідповідності термінології, що також, безперечно, потребує уваги, а й загалом методологічних вад застосування у вітчизняному правовому полі поняття «критична інфраструктура» й похідних від нього.

Загалом проблематика, пов'язана з вітчизняною критичною інфраструктурою та її захистом, потребуватиме у подальшому відповідного переосмислення з урахуванням уроків воєнного часу й з'ясованої на практиці дійсної градації значущості тих чи інших об'єктів і секторів.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на дослідження проблематики оптимізації запровадженої в Україні національної системи захисту критичної інфраструктури у контексті досягнення її максимальної сумісності та придатності до ефективної взаємодії з відповідними європейськими організаційно-правовими механізмами.

Література

1. Бірюков Д. С. Державно-приватне партнерство у сфері попередження та реагування на надзвичайні ситуації. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1 (30). С. 164–168.
2. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України: аналіт. доп. / Бобро Д. Г. та ін.; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ: НІСД, 2019. 223 с.
3. Developing The Critical Infrastructure Protection System in Ukraine: monograph / S. Kondratov, D. Bobro, V. Horbulin et al.; general editor O. Sukhodolia. Kyiv: NISS, 2017. 184 p.

4. Єрменчук О.П. Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи: досвід для України : монографія. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 178 с.
5. Бірюков Д.С., Кондратов С.І. Захист критичної інфраструктури: проблеми та перспективи впровадження в Україні. Київ : НІСД, 2012. 57 с.
6. Суходоля О.М. Захист критичної інфраструктури в умовах гібридної війни: проблеми та пріоритети державної політики України. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 3. С. 62–76.
7. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6.12.2017 р. № 1009-р. *Офіційний Вісник України*. 2018. № 7 від 23.01.2018.
8. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. *Офіційний Вісник України*. 2021. № 98 від 24.12.2021.
9. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 9.10.2020 р. № 1109. *Офіційний Вісник України*. 2020. № 93 від 27.11.2020.
10. Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України : Постанова Правління НБУ від 30.11.2020 р. № 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20> (дата звернення: 28.12.2023).
11. Деякі питання об'єктів критичної інформаційної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 9.10.2020 р. № 943. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2020-p> (дата звернення: 17.01.2024).
12. Про затвердження Порядку проведення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 р. № 821. *Офіційний вісник України*. 2022. № 60. Ст. 3599.
13. Про затвердження порядку ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури, включення таких об'єктів до Реєстру, доступу та надання інформації з нього: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 415. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2023-n#Text> (дата звернення 17.01.2024).
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021 р. «Про запровадження національної системи стійкості»: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 479. *Офіційний Вісник України*. 2021. № 79 від 12.10.2021.
15. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. К. : НІСД, 2022. 456 с.
16. Про внесення змін до деяких законів України щодо повноважень уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України : Закон України від 18.10.2022 р. № 2684-IX. *Офіційний Вісник України*. 2022. № 88 від 15.11.2022.

References

1. Biriukov D.S. Derzhavno-privatne partnerstvo u sferi poperedzhennia ta reahuvannia na nadzvychnaini sytuatsii [Public-private partnership in the field of prevention and response to emergency situations]. *Stratehichni priorytety*. 2014. № 1 (30). S. 164–168. [in Ukrainian].
2. Orhanizatsiini ta pravovi aspekty zabezpechennia bezpeky i stiiikosti krytychnoi infrastrukturny Ukrainy [Organizational and legal aspects of ensuring the safety and stability of critical infrastructure of Ukraine]: analit. dop. / Bobro D.H. ta in.; za zah. red. O.M. Sukhodoli. Kyiv: NISD, 2019. 223 s. [in Ukrainian].
3. Developing The Critical Infrastructure Protection System in Ukraine: monograph / S.Kondratov, D.Bobro, V.Horbulin et al.; general editor O.Sukhodolia. Kyiv: NISS, 2017. 184 p. [in English].
4. Iermenchuk O.P. Osnovni pidkhody do orhanizatsii zakhystu krytychnoi infrastrukturny v krainakh Yevropy: dosvid dlia Ukrainy [Basic approaches to the organization of critical infrastructure protection in European countries: experience for Ukraine]: monohrafiia. Dnipro: Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2018. 178 s. [in Ukrainian].
5. Biriukov D.S., Kondratov S.I. Zakhyst krytychnoi infrastrukturny: problemy ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini [Protection of critical infrastructure: problems and prospects of implementation in Ukraine]. Kyiv: NISD, 2012. 57 s. [in Ukrainian].
6. Sukhodolia O.M. Zakhyst krytychnoi infrastrukturny v umovakh hibrydnoi viiny: problemy ta priorytety derzhavnoi polityky Ukrainy [Protection of critical infrastructure in conditions of hybrid warfare: problems and priorities of the state policy of Ukraine]. *Stratehichni priorytety*. 2016. № 3. S. 62–76. [in Ukrainian].
7. Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastrukturny [On the approval of the Concept of creating a state system for the protection of critical infrastructure]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6.12.2017 r. № 1009-r. *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*. 2018. № 7 vid 23.01.2018 [in Ukrainian].
8. Pro krytychnu infrastrukturnu [On the critical infrastructure]: Zakon Ukrainy vid 16.11.2021 r. № 1882-IKh. *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*. 2021. № 98 vid 24.12.2021 [in Ukrainian].
9. Deiaki pytannia obiektiv krytychnoi infrastrukturny [Some issues of critical infrastructure objects]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.10.2020 r. № 1109. *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*. 2020. № 93 vid 27.11.2020 [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia ob'ektiv krytychnoi infrastruktury v bankivskii systemi Ukrainy [On the approval of the Regulation on the identification of critical infrastructure objects in the banking system of Ukraine]: Postanova Pravlinnia NBU vid 30.11.2020 r. № 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20> [in Ukrainian].

11. Deiaki pytannia ob'ektiv krytychnoi informatsiinoi infrastruktury [Some issues of critical information infrastructure objects]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.10.2020 r. № 943. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2020-p> [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia monitorynhu rivnia bezpeky ob'ektiv krytychnoi infrastruktury [On approval of the Procedure for monitoring the security level of critical infrastructure objects]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.07.2022 r. № 821. 2022. № 60. St. 3599 [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia poriadku vedennia Reiestru ob'ektiv krytychnoi infrastruktury, vkluchennia takykh ob'ektiv do Reiestru, dostupu ta nadannia informatsii z noho [On approval of the procedure for maintaining the Register of critical infrastructure objects, inclusion of such objects in the Register, access and provision of information from it]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.04.2023 r. № 415. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2023-n#Text> [in Ukrainian].

14. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20.08.2021 r. «Pro zaprovadzhennia natsionalnoi systemy stiiikosti» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated August 20, 2021 «On the introduction of the national stability system»]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2021 r. № 479. 2021. № 79 vid 12.10.2021 [in Ukrainian].

15. Reznikova O. O. Natsionalna stiiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyshcha [National stability in the conditions of a changing security environment]: monohrafiia. K.: NISD, 2022. 456 s. [in Ukrainian].

16. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo povnovazhen upovnovazhenoho orhanu u sferi zakhystu krytychnoi infrastruktury Ukrainy [On making changes to some laws of Ukraine regarding the powers of the authorized body in the field of protection of critical infrastructure of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 18.10.2022 r. № 2684-IKh. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy*. 2022. № 88 vid 15.11.2022 [in Ukrainian].